

Список використаних джерел

1. Сладкий Д. Національна ідентичність як фактор національної та міжнародної безпеки. *Політичний менеджмент*. 2008. № 2 (29). С. 110–119. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/sladkyi_natsionalna.pdf.
2. Іваненко О. М. Політичні аспекти національної безпеки України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Політологія». 2023. Вип. 44. С. 45–53. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/download/23802/21677/>.
3. Горінов П. В. Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки української держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 14–19. URL: http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf.

МАРДАРОВА Ірина Костянтинівна,
доцент кафедри дошкільної педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», кандидат
педагогічних наук, доцент;
ГУДАНИЧ Наталія Миколаївна,
викладач кафедри дошкільної
педагогіки Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
доктор філософії у галузі освіти

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ІСТОРИЧНІ СМИСЛИ ТА СВІТОГЛЯДНІ ВИКЛИКИ

У сучасних умовах цифровізації та глобалізаційних процесів проблема збереження й розвитку української ідентичності набуває особливої актуальності. Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво змінює способи комунікації, трансляції культурних цінностей і формування суспільної свідомості, що безпосередньо впливає на національну самосвідомість та світоглядні орієнтири особистості й суспільства загалом. Українська ідентичність, сформована на основі історичної пам'яті, мови, культури та національних традицій, у цифрову епоху постає перед новими

викликами, зумовленими відкритістю інформаційного простору та глобальною взаємодією культур [1; 2].

Цифрові технології виступають не лише інструментом доступу до інформації, а й потужним чинником трансформації суспільної свідомості та культурних смислів. Через цифрові медіа, соціальні мережі, онлайн-платформи та цифрові архіви відбувається переосмислення історичного досвіду, формування нових наративів і моделей ідентифікації, що впливають на уявлення про національну приналежність і колективну пам'ять [3, с. 24]. Водночас цифровий простір може слугувати як ресурсом збереження та популяризації української культурної спадщини, так і середовищем ризиків, пов'язаних зі спотворенням історичних смислів та маніпуляціями суспільною свідомістю [4]. У зв'язку з цим осмислення української ідентичності в умовах цифрової епохи потребує комплексного наукового аналізу з урахуванням історичних, світоглядних і соціокультурних аспектів. Дослідження ролі цифрових технологій у трансформації культурних смислів дозволяє глибше зрозуміти сучасні процеси формування національної ідентичності та визначити перспективи її утвердження в глобалізованому світі.

Поняття «українська ідентичність» у сучасному науковому дискурсі розглядається як складне, багатовимірне явище, що формується на перетині історичних, соціокультурних і світоглядних чинників. У межах історичного підходу українська ідентичність осмислюється як результат тривалого процесу становлення нації, зумовленого боротьбою за державність, збереження мови та культурної самобутності. Як зазначає М. Степико, українська ідентичність є феноменом, що поєднує історичний досвід, національні цінності та усвідомлення спільної долі народу [5].

Філософський і культурологічний виміри дослідження української ідентичності акцентують увагу на її світоглядній основі, зокрема на системі цінностей, символів і культурних смислів, які забезпечують самоідентифікацію особистості з національною спільнотою. Громадянська ідентичність, за П. Горностаєм, формується в процесі еволюції суспільної свідомості та тісно пов'язана з історичними й соціокультурними умовами розвитку держави [1]. У цьому контексті українська ідентичність постає не як статичне утворення, а як динамічний процес, відкритий до трансформацій.

Світоглядні засади національної ідентичності визначаються сукупністю базових цінностей, серед яких провідне місце посідають свобода, гідність, історична справедливість, мова та культурні традиції. Символи й традиції виконують інтегративну функцію, забезпечуючи спадкоємність поколінь і збереження національної пам'яті. Особливу роль у цьому процесі відіграє мова як ключовий носій культурних смислів і чинник національної консолідації [5]. Історична пам'ять є базовим компонентом української ідентичності, оскільки вона акумулює колективний досвід народу та формує уявлення про його минуле, сучасне й майбутнє. В умовах суспільних

трансформацій історична пам'ять виконує не лише пізнавальну, а й світоглядну функцію, впливаючи на процеси самоусвідомлення та громадянської солідарності. Особливої актуальності означена проблема набуває в сучасних умовах, коли відбувається переосмислення національних смислів під впливом зовнішніх і внутрішніх викликів [4, с. 73].

Цифрова епоха характеризується стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, що суттєво впливають на всі сфери суспільного життя, зокрема на освіту, культуру, комунікацію та формування суспільної свідомості. Цифрові технології в історичній ретроспективі пройшли шлях від допоміжного інструменту до ключового чинника трансформації освітньої та соціокультурної практики [2]. У цьому контексті цифровізація постає як визначальний фактор сучасного розвитку суспільства. Цифрові технології виступають потужним інструментом формування колективних смислів і наративів, оскільки саме через цифрові медіа відбувається поширення інформації, інтерпретація історичних подій та конструювання образів національної ідентичності. Мультимедійні та цифрові ресурси сприяють формуванню цифрової культури, яка впливає на спосіб сприйняття культурної спадщини та національних цінностей, особливо серед молоді [3]. Водночас відкритість цифрового простору створює умови для конкуренції наративів і світоглядних впливів.

Віртуальний простір у сучасних умовах перетворюється на специфічне середовище конструювання ідентичності, у якому поєднуються особистісні та колективні уявлення про національну приналежність. У цифровому середовищі відбувається активне переосмислення історичної пам'яті та громадянської ідентичності, що особливо загострюється в умовах суспільно-політичних викликів і воєнних загроз [4, с. 75]. Отже, цифрова епоха створює як нові можливості для утвердження української ідентичності, так і ризики її спрощення або викривлення.

У ході дослідження встановлено, що цифрова епоха суттєво змінює соціокультурний контекст формування національної ідентичності, розширюючи можливості доступу до історичних знань, культурної спадщини та національних наративів. Цифрові технології виступають важливим ресурсом збереження й популяризації української мови, культури та історичної пам'яті, сприяють формуванню колективних смислів і розвитку громадянської ідентичності. Водночас відкритість цифрового простору актуалізує низку світоглядних викликів, пов'язаних із інформаційними маніпуляціями, спрощенням або викривленням історичних смислів та конкуренцією наративів у глобалізованому інформаційному середовищі.

Акцентовано увагу на необхідності свідомого й відповідального використання цифрового простору як умови утвердження української ідентичності в сучасному світі. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють освіта, цифрова культура та формування критичного мислення, що

забезпечують здатність особистості усвідомлено сприймати інформаційні потоки та зберігати національні ціннісні орієнтири.

Список використаних джерел

1. Горностай П. Громадянська ідентичність українців та її еволюція. *Проблеми політичної психології. Збірник наукових праць*. 2015. № 2 (16). С. 98–111.
2. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх інтеграція в освітню практику: історичний контекст і сучасні тенденції. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2025. Вип. 2. № 58. С. 259–272. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-259-272>
3. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Особливості застосування мультимедійних технологій в процесі формування цифрової культури здобувачів вищої і фахової передвищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2024. Вип. 4 (56). С. 24–33. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-24-33>
4. Поліщук Ю. Національна та громадянська ідентичності в Україні в умовах російсько-української війни: константи та зміни. *Політичні дослідження*. 2024. № 2 (8). С. 73–93. DOI: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2024-2-4>
5. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с.

МЕЛЬНИКОВ Максим Олександрович,
викладач кафедри загальної історії,
правознавства і методик навчання
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

МІЖ ІНЕРЦІЄЮ ТА АНАЛІЗОМ: ТЕРМІН «ПОСТРАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ» У СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ НАЦИСТСЬКОГО ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ

У сучасних вітчизняних дослідженнях історії нацистського окупаційного режиму ще із 1991 р., в історіографії з'явився термін «пострадянська історіографія». Ним позначаються наукові праці істориків із тих незалежних держав, що виникли після розпаду російсько-більшовицької імперії. На